

**ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ
КАУЗАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ OSCAR WILDE «THE PICTURE OF DORIAN
GRAY» ТА ЙОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОСТИСЛАВА
ДОЦЕНКА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»)**

Каузативність як дієслівна категорія виявляється у формально-граматичному та функціонально-семантичному аспектах, на що вказували лінгвісти у численних дослідженнях дієслівної категорії стану, зокрема Ч. Філлмор, Дж. Лайонз, А. Вежбицька, Б. Комрі тощо.

У мовознавстві виокремлюють лексичний тип каузативних конструкцій, у яких каузативні дієслова містять компонент каузативу у своєму значенні. До *каузативних* (від лат. *causa* – “причина”) належать перехідні дієслова, у значенні яких є складова причини (приводу) щодо виконання дії. У якості таких дієслів розглядаються лексеми, що позначають різні ситуації: одна проста ситуація виражається як причина, а інша – наслідок зазначеної причини.

Найпоширенішими каузативними дієсловами англійської мови є: *let, make, have, get* і *help*. Зазначені дієслова у своїй семантичній структурі містять вказівку на стан, який каузується та причинно наслідковий зв'язок між ними. Тобто каузативні дієслова вживаються на позначення ситуацій, що містять причинну підподію та наслідкову ситуацію [2, с. 1].

Каузативні конструкції є предикативними структурами і, таким чином, входять до структури складного речення, тобто передають складний комплекс категоріальних значень причини, наслідків і зв'язків, що виникають між центрами предикативності. Найпростіший спосіб визначити каузативну конструкцію є, на думку дослідника Masayoshi Shibatani, шляхом характеристики ситуації, яку можна назвати каузативною, що виражається такою конструкцією [3, с. 1].

До каузативних дослідники відносять такі конструкції, що мають спонукальне значення, тобто суб'єкт не виконує дію самостійно, а спонукає когось до її виконання. Інше тлумачення аналізованих конструкцій полягає у їх визначенні як словосполучень зі спонукальною семантикою, що мають кілька компонентів та утворюють складний додаток [3, с. 1].

Переклад каузативних конструкцій з англійської на українську є складним творчим процесом, оскільки за структурами у двох різносистемних мовах вони є відмінними. Внаслідок цього перекладач часто змушений вдаватися до трансформаційного перекладу. Трансформації включають такі прийоми перекладу як, наприклад, переклад каузативної конструкції частиною складнопідрядного речення; заміна частини мови у перекладі; переклад каузативних конструкцій простим дієслівним присудком; пермутація; описовий переклад; цілісна трансформація; фразеологічний переклад тощо [1, с. 9].

Розглянемо випадки використання англійських каузативних конструкцій на прикладі твору Oscar Wilde “The Picture of Dorian Gray” та відповідного українського перекладу, створеного Ростиславом Доценко «Портрет Доріана Грея»: *This portrait would be to him the most magical of mirrors. – Цей портрет стане для нього магичним дзеркалом.* Аналізований приклад перекладу ілюструє вживання комплексу лексико-граматичних трансформацій, що ускладнений таким перекладацьким прийомом, відомим, як описовий. Конструкція *would be* замінюється українським дієсловом *стане*, а прикметникова лексема, виражена найвищим ступенем порівняння *the most* взагалі вилучається в українському варіанті перекладу. Завдяки вживанню такої модифікації перекладачеві вдалося відтворити повний зміст оригінального речення у перекладі.

У випадку з конструкцією *make him marry this girl* в реченні з аналізованого твору: *If you want to make him marry this girl, tell him that, Basil. – Коли ти хочеш, щоб він одружився з цією дівчиною, то ось так йому й скажи,* перекладач скористався правилом побудови складнопідрядного речення.

У реченні *The man who could call a spade a spade should be compelled to use one. – Людину, що називає лопату лопатою, треба змусити працювати нею,* дієслово *be compelled* є каузативним, що виражає ідею примусу іншої особи до виконання дії. Для перекладу каузативної конструкції перекладач використовує описовий прийом перекладу, перефразовуючи все речення.

У випадку *You must introduce me now. – Тепер тобі хоч-не-хоч доведеться познайомити нас,* для перекладу конструкції *must introduce me* було використано прийом пермутації. Структура українського речення при перекладі змінена: відбулася перестановка членів речення, але ідея вихідного речення з тексту оригіналу зберіглася в українському перекладі.

У реченні *If Dorian wishes it, of course you must stay. – Якщо Доріан бажає, ти, звичайно, повинен залишитись,* переклад каузативної конструкції здійснено простим дієслівним присудком *повинен залишитись*.

Отже, переклад англійських каузативних конструкцій у художній прозі спонукає автора створення “нового” тексту до дотримання правил побудови українського речення, оскільки в українській мові категорія каузативності має вужчий набір засобів вираження. Тому перекладач часто змушений вдаватися до прийомів трансформаційного перекладу. Особливості перекладу каузативних конструкцій залежать від жанру та стилю тексту. При перекладі каузативних конструкцій у творах художньої літератури важливо передати також і експресивний елемент мови-оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кучман І. М. Особливості перекладу англійських каузативних конструкцій. Ужгород, 2012. 9 с.
2. Haspelmath M. Syntactic Universals and Usage Frequency. Leipzig, 2008. 16 p.
3. Shibatani M. The Grammar of Causative Constructions : A conspectus. New York, 1976. 40 p.

СТВОРЕННЯ ФОНЕТИЧНОЇ БАЗИ ДАНИХ НА ОСНОВІ ЗВУКОВОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ДОТРАКІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «GAME OF THRONES»)

Останнім часом створення штучних мов зокрема і для телесеріалів набуло значної популярності, оскільки ці мови надають унікальності та автентичності уявним світам, які вони представляють. Такі мови у серіалах часто зацікавлюють глядачів і спонукають до їх вивчення. Наприклад, у серіалі «Game Of Thrones» для відтворення культури вигаданого народу воїнів-кочівників було створено штучну мову, яка здобула популярність серед глядачів. Це надихнуло багатьох поціновувачів серіалу на вивчення дотракійської мови. Однак, під час вивчення цієї штучної мови виникла проблема у нестачі відповідно структурованих матеріалів для практичного застосування і поглибленого аналізу звукових одиниць мови.

Прийнято вважати, що фонема – це мовна одиниця, що є найменшою лінійно неподільною частиною, здатною виконувати певні функції у мовленні [3, с. 40]. Основними функціями фонем є: конститутивна, перцептивна (ідентифікаційна) та сигніфікативна (дистинктивна). Ці функції полягають у визначенні мовленнєвих одиниць, здатності мовця розрізнити звукові одиниці, а також у забезпеченні різноманітності і точності вираження мовлення [3, с. 102]. Ці дані служать достатньою підставою до висновку, що дослідження звукової будови мови є важливим етапом у вивченні мови як гетерогенної системи. Тому створення фонетичної бази даних є актуальною проблемою прикладної лінгвістики.

Аналіз акустичних властивостей звука, таких як, наприклад, висота, сила, чистота, довгота, тембр демонструє важливість фізичного аспекту звука у ефективній комунікації [3, с. 42–43]. Вивчення акустичних особливостей мови вважається ключовим етапом у розумінні та запам'ятовуванні всього мовного матеріалу.

Дотракійська мова – як так звана штучна, була створена Девідом Джошуа Пітерсоном для формування уявлення про культуру та мову вигаданого народу дотракійців, характеризується унікальною фонетичною лексичною та граматичною системами, завдяки яким створено реалістичний образ народу воїнів-кочівників.

Аналіз фонетичної системи Дотракійської мови за фізичним аспектом довів, що акустичні характеристики звуків, які притаманні цій мові підкреслюють особливу емоційність звучання, що викликає у слухача відчуття сили та емоційності викладу думок мовця – одного з головних персонажів серіалу. Наприклад, це можна прослідкувати у висоті звучання звукових одиниць під час мовного потоку. Оскільки висота звуків зазвичай є низькою, то саме це і надає мові характерного грубого звучання. Винятком можуть слугувати ситуації,